

VIIES OSAKOND
OTSUS VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Kaebus nr 8235/10
kohtuasjas **Edgar KAASIK** versus **Eesti**

Euroopa Inimõiguste Kohus (viies osakond), olles 24. augustil 2010 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

esimees Peer Lorenzen,
kohtunikud Renate Jaeger,
Rait Maruste,
Mark Villiger,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Ganna Yudkivska
ja *osakonna sekretär* Claudia Westerdiek,

võttes arvesse 1. veebruaril 2010 esitatud kaebust,
olles pidanud nõu, on teinud järgmise otsuse:

ASJAOLUD

Kaebaja Edgar Kaasik on Eesti kodanik, kes on sündinud 1988. aastal. Ta kannab hetkel vanglakaristust.

A. Kohtuasja asjaolud

Kohtuasja asjaolud, nagu kaebaja need esitas ja nagu nähtub toimiku materjalidest, võib kokku võtta järgmiselt.

3. detsembril 2008 mõistis Viru Maakohus kaebaja süüdi tapmises, mõrvakatses ning vägivaldses ja ähvardavas käitumises. Talle mõisteti viisteist aastat vangistust, millele lisandus seitse kuud kandmata jäänud karistust varasema kohtuotsuse alusel.

Vastavalt vene keeles koostatud kohtuotsuse tekstile osales kohtuistungil tõlk ja kaebajat nõustas advokaat. Ilmselt toimus maakohtu menetlus peamiselt vene keeles, kuna kaebaja ja mitmed teised menetlusosalised olid vene keele kõnelejad.

15. mail 2009 vaatas Tartu Ringkonnakohus läbi kaebaja esitatud apellatsioonkaebuse. Kaebajat nõustas advokaat ja istungil osales ka tõlk. Vastavalt kaebaja esitatud dokumentidele teavitas ringkonnakohus istungil osalejaid sellest, et kohtuotsuse tekst on kättesaadav 20. mail 2009 kohtu kantseleis ja selgitas, et kassatsiooniõiguse kasutamise soovist tuleb teatada kohtu kantseleisse seitsme päeva jooksul alates 21. maist 2009. Menetlusosalised kinnitasid, et nad on edasikaebemenetlusest aru saanud.

Ringkonnakohus jättis 20. mai 2009 otsusega kaebaja apellatsiooni rahuldamata. Nähtub, et kohtuotsuse resolutiivosa oli kohtu kantseleis kättesaadav 20. mail 2009. Kohtuotsuse resolutiivosa tõlge vene keelde esitati Viru vanglas kinni peetavale kaebajale 26. mail 2009.

Kaebaja väitel teavitati teda pärast tema apellatsioonkaebuse läbivaatamist ringkonnakohtus sellest, et kassatsiooniõiguse kasutamise soovist tuleb teatada kohtule seitsme päeva jooksul ja ainult advokaadil on õigus esitada Riigikohtule kassatsioonkaebus. Kaebaja advokaat ei külastanud teda vanglas, et arutada edasikaebevõimalust, ehkki oli lubanud seda teha. Täpsustamata kuupäeval helistas kaebaja oma advokaadile, kes ütles kaebajale, et ta peab kohut teavitama oma soovist esitada kassatsioon ja esitama kassatsioonkaebuse.

3. ja 4. juunil 2009 andis kaebaja vanglaametnikele üle maakohtule ja ringkonnakohtule adresseeritud teatised, milles ta teavitas neid oma soovist esitada kassatsioon.

8. juunil 2009 jättis ringkonnakohtus kaebaja teatise edasikaebamise kohta läbi vaatamata, leides, et kõikide selliste teatiste esitamise tähtaeg lõppes 2. juunil 2009, see tähendab, seitse päeva pärast seda, kui kaebaja sai kätte kohtuotsuse resolutiivosa tõlke vene keelde; kaebaja kirjad olid vanglaametnikele aga antud üle liiga hilja, 3. ja 4. juunil 2009. Ringkonnakohtus märkis, et kaebaja ei taotlenud kohtult tähtaja ennistamist ega esitanud ühtegi selgitust selle kohta, miks ta tähtajast kinni ei pidanud.

Kaebaja esitas vahepeal, 4. juunil 2009, Riigikohtule taotluse kassatsioonitähtaja ennistamiseks. 29. juuni 2009 määrusega jättis Riigikohtus taotluse läbi vaatamata. Kohus märkis, et vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku § 344 lõikele 3 peavad nii kassatsioon kui ka tähtaja ennistamise taotlus olema esitatud advokaadist kaitsja poolt. Riigikohtu määrus saadeti kaebajale 20. juulil 2009.

21. juunil 2009 esitas kaebaja Riigikohtule määruskaebuse ringkonnakohtu 8. juuni 2009 määruse peale. 22. juulil 2009 jättis Riigikohtus kaebuse läbi vaatamata, sest selle oleks pidanud esitama advokaadist kaitsja. Riigikohtu määrus saadeti kaebajale 21. augustil 2009.

B. Asjakohased riigisisemed õigusnormid

Kriminaalmenetluse seadustiku § 315 käsitleb esimese astme kohtu otsuse kuulutamist. Vastavalt §le 343 (vt allpool) kohaldub eelnimetatu samuti *mutatis mutandis* kõrgema astme kohtu otsuste peale esitatud kaebustele. Kõnealune paragrahv sätestab järgmist:

Paragrahv 315 – Kohtuotsuse kuulutamine ja apellatsioonioiguse selgitamine

„(1) Kohtuotsuse kuulutab kohtunik või [...] eesistuja käesoleva seadustiku § 304 kohaselt teatavaks tehtud ajal.

(2) Kui süüdistatav ei valda kriminaalmenetluse keelt, tõlgitakse kohtuotsus talle pärast selle kuulutamist.

(3) Kohtunik küsib, kas õigeksmõistetud või süüdimõistetud on kohtuotsusest aru saanud, ning selgitab talle vajaduse korral selle sisu.

(4) Kohus võib kohtuotsuse kuulutamisel kuulutada üksnes selle resolutiivosa, selgitades selle kuulutamisel suuliselt kohtuotsuse olulisemaid põhjendusi.

(5) Pärast kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamist kohtunik või eesistuja:

1) teatab kohtuotsuse resolutiivosa kuulutades päeva, millal kohtuotsus on kohtumenetluse pooltele kohtus tutvumiseks kättesaadav, tehes sellekohase märke kohtuistungis protokollis;

2) teatab kohtuotsuse peale edasikaebamise tähtaja ning selgitab käesoleva seadustiku §-s 318 sätestatud edasikaebamise korda ja apellatsioonioigusest loobumise võimalust;

3) selgitab, et apellatsioonioiguse kasutamise soovist tuleb maakohtule kirjalikult teatada kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamisest alates seitsme päeva jooksul;

(6) Apellatsioonioigusest loobumine kantakse kohtuistungis protokollis. Kaitsja võib apellatsioonioigusest loobuda üksnes kaitsealuse kirjalikul nõusolekul.

(7) Kui apellatsioonioigusest loobusid kõik kohtumenetluse pooled või kui käesoleva paragrahvi lõike 5 punktis 2 sätestatud tähtaja jooksul ei ole ükski kohtumenetluse pool teatanud apellatsioonioiguse kasutamise soovist, märgitakse kohtuotsuses üksnes [sissejuhatav osa ja rakendussätted].

(8) Kui kohtumenetluse pooled ei loobunud apellatsioonioigusest, tuleb kohtuotsus tervikuna koostada maakohutule apellatsioonioiguse kasutamise soovi teatamisest alates viieteistkümne päeva jooksul.”

Paragrahv 317 sätestab, et kohus peab saatma kohtulahendi koopia kohtumenetluse poolele, kes ei võtnud osa selle kuulutamisest (lg 1). Vahistatud süüdistatavale saadetakse või antakse kohtuotsuse koopia viivitamata pärast kohtuotsuse kuulutamist või kohtu kaudu teatavaks tegemist (lg 2).

Paragrahvi 342 lõike 3 punkt 2 sätestab, et kui ringkonnakohus jätab esimese astme kohtu otsuse muutmata, võib ta esitada oma otsuses üksnes sissejuhatuse ja resolutiivosa ning menetlusõiguse sätteid, millest ta on otsust tehes juhindunud.

Paragrahv 343 sätestab, et pärast kohtuvaidlust teatab ringkonnakohus kohtuotsuse kuulutamise aja või päeva, millal kohtulahend on ringkonnakohtus kohtumenetluse pooltele kohtu kantseleis kättesaadav (lg 1). Kui ringkonnakohus kuulutab oma otsuse või kohtuotsuse resolutiivosa kohe pärast nõupidamist, siis kohaldatakse § 315 ja 316 (lg 2). Lõige 3 sätestab, et ringkonnakohtu otsuse koopia kätteandmisel järgitakse § 317.

Paragrahvi 344 lõikes 3 esitatakse nende isikute loetelu, kellel on Riigikohtusse kassatsiooni esitamise õigus. Need on prokuratuur, advokaadist kaitsja ja teiste kohtumenetluse poolte advokaadid.

Paragrahv 345 sätestab kassatsioonitähajale esitatavad nõuded. Kassatsioonioiguse kasutamise soovist teatatakse ringkonnakohtule kirjalikult seitsme päeva jooksul, alates kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamisest või kantselei kaudu teatavaks tegemisest (lg 1). Kassatsioon esitatakse otsuse teinud ringkonnakohtule kirjalikult kolmekümne päeva jooksul, alates päevast, mil kohtumenetluse poolel on võimalik tutvuda ringkonnakohtu otsusega (lg 2).

KAEBUSED

Kaebaja esitas kaebuse konventsiooni artikli 6 lõigete 1 ja 2 alusel, väites, et maakohus ei olnud erapooletu ja hindas esitatud tõendeid valesti.

Ta ei olnud samuti rahul oma kaitsja kaitsestrateegiaga ja leidis, et ta ei olnud saanud ringkonnakohtu otsuse edasikaebamisel nõuetekohast õigusabi. Kaebaja toetus konventsiooni artikli 6 lõike 3 punktile c ja artiklile 13.

ÕIGUSKÜSIMUSED

Kaebaja väitis, et talle ei olnud tagatud kriminaalasja õiglane arutamine. Ta toetus konventsiooni artikli 6 lõigetele 1 ja 2 ja lõike 3 punktile c ja artiklile 13.

Kohus märgib kõigepealt, et kaebaja, keda esindas advokaat ja abistas tõlk, osales Tartu Ringkonnakohtu istungil 15. mail 2009. Ringkonnakohus selgitas menetlusosalistele kassatsiooni esitamise korda ning eelkõige asjaolu, et edasikaebamise soovist tuleb teatada seitsme päeva jooksul alates 21. maist 2009, st päevast pärast seda, kui ringkonnakohtu otsus kohtu kantselei kaudu teatavaks tehakse. Menetlusosalised kinnitasid, et on edasikaebekorrast aru saanud.

Kohus märgib, et 20. mail 2009 kuulutatud ringkonnakohtu resolutiivosas mainitakse samuti edasikaebesoovist teatamise seitsmepäevast tähtaega. Eelnimetatud otsuse resolutiivosa tõlge vene keelde saadeti kaebajale, kes sai selle kätte vanglas 26. mail 2009. Kaebaja asjas arvutas ringkonnakohus edasikaebamise soovist teatamise seitsmepäevast tähtaega alates 26. maist 2009, seega alates päevast, mil kaebaja sai kätte kohtuotsuse resolutiivosa.

Kohus on võtnud teadmiseks kriminaalmenetluse seadustiku asjakohased sätted. Kohus märgib eelkõige, et eelnimetatud seaduse §-d 315, 342, 343 ja 345 võimaldasid ringkonnakohtul kuulutada välja kohtuotsuse resolutiivosa ja koostada põhjendatud kohtuotsus ainult siis, kui keegi menetlusosalistest oleks väljendanud soovi kasutada kassatsiooniõigust seitsme päeva jooksul alates resolutiivosa teatavaks tegemisest. Paragrahv 344 sätestas, et kassatsiooni pidi esitama kostja nimel advokaadist kaitsja. Kohus märgib siiski, et kassatsiooniõiguse kasutamise soovist teatamisel sellist piirangut ei olnud.

Olemasoleva teabe põhjal saab kohus teha järelduse, et kaebajat teavitati ringkonnakohtu otsuse edasikaebamise korrast ja ta kinnitas, et on sellest aru saanud. Isegi siis, kui eeldada, et kaebaja ja tema advokaadi vahelises suhtluses esines arusaamatus selles osas, kumb neist peaks teavitama kohut edasikaebamise soovist, ei suuda kohus tuvastada asjaolusid, mis tõendaksid, et menetluse läbiviimisel oleks esinenud vigu, mille eest peaks käesoleval juhul vastutama vastustajariik. Kohus kordab, et arvestades advokatuuri sõltumatust riigist, on kaitse korraldamine põhimõtteliselt süüdistatava ja tema kaitsja vaheline asi ega või, välja arvatud erakorralistel asjaoludel, tuua kaasa riigi vastutust konventsiooni alusel (vt võrdluseks ja *mutatis mutandis*, 13. mai 1980. aasta otsus kohtuasjas *Artico vs. Itaalia*, p 36, seeria A nr 37; *Rutkowski vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus) nr 45995/99, EIÖK 2000-XI; *Alvarez Sanchez vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus) nr 50720/99, EIÖK 2001-XI; ja *Kulikowski vs. Poola*, nr 18353/03, p 56, EIÖK 2009-...(väljavõtted)).

Kohus märgib, et vastavalt ringkonnakohtu 8. juuni 2009 määrusele ei taotlenud kaebaja oma kirjades kassatsiooniõiguse kasutamise soovist teatamise tähtaja ennistamist ega esitanud ühtegi selgitust selle kohta, miks ta tähtajast kinni ei pidanud. Seega ei kasutanud kaebaja kõiki talle Eesti seadustega pakutavaid õiguskaitsevahendeid esimese ja teise astme kohtumenetluse vaidlustamiseks ning seega ei ammendanud ta riigisiseseid õiguskaitsevahendeid nagu on nõutud konventsiooni artikli 35 lõikes 1.

Mis puudutab kaebaja ülejäänud kaebusi konventsiooni artikli 6 lõigete 1 ja 2 ja lõike 3 punkti c ja lõike 13 alusel, siis leiab kohus, olles tutvunud kõikide tema käsutuses olevate materjalidega ja pidades silmas oma pädevust vaidlustatud küsimuste lahendamisel, et kõnealustest kaebustest ei nähtu mingeid konventsiooni või selle protokolliga tagatud õiguste ja vabaduste rikkumisi.

Eeltoodust tulenevalt tuleb käesolev kaebus jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 1, 3 ja 4.

Eeltoodust lähtuvalt kohus ühehäälselt:
tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Claudia Westerdiek
Osakonna sekretär

Peer Lorenzen
Esimees